

ИЗВЕСТИЯ НА БЪЛГАРСКОТО ГЕОГРАФСКО ДРУЖЕСТВО JOURNAL OF THE BULGARIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY

web-site: www.geography.bg e-mail: journal.bgs@geography.bg

Исторически бележки върху развитието на географската наука в Българската академия на науките

Historical Notes on the Development of Geographic Science in Bulgarian Academy of Sciences

Марияна Николова

Национален институт по геофизика, геодезия и география - Българска академия на науките (НИГГТ-БАН),
Департамент География, секция „Географски информационни системи“,
1113 гр. София, България, ул. „Акад. Г. Бончев“ бл. 3

Mariyana Nikolova

National Institute of Geophysics, Geodesy and Geography – Bulgarian Academy of Sciences (NIGGG-BAS),
Department of Geography, Section of Geographic Information System,
1113 Sofia, Bulgaria, Acad. G. Bonchev str., bl. 3

ABSTRACT

Key words:

Institute of Geography, geography,
history, Bulgaria

The article traces the development of geographic research in Bulgarian Academy of Sciences since the creation of the Bulgarian Literary Society until today. The purpose of this study is to show that from the time of historical and political vicissitudes in Bulgaria after the Liberation, the Bulgarian geographic science has always been at the height of the public needs and its achievements was highly valued by world geographical community and the Bulgarian state. The development of geographic science after the establishment of the Institute of Geography at Bulgarian Academy of Sciences was traced in three conditional periods of development, which shows the strong influence of the socio-political changes in the country on the priorities and objectives of the geographical research.

Въведение

Нужда от географско знание е имало от древността до днес и то със сигурност ще продължи да е необходимо и в бъдеще. В България тази потребност е била свързана първо с образованието. Първият самостоятелен учебник по география е написан от Неофит Бозвели със заглавие „Землеописание“. Там се посочват за първи път целите и задачите на учебната дисциплина: „Землеописание се именува оно учение, което описва нам земното явление, което се именува водоземний круг“. Казва се още: „България е именно нашата земя, в която живеем, и някога тя е имала собствени владетели и князе“. Вторият български учебник по география е „Общее землеописание в кратце на сичката земя“ (1843) с автор Константин Фотинов. В края на 70-те години на 19-ти век за българското училище са написани над 50 учебника по география, дело на 27 автори, между които най-преиздавани са учебниците на: Иван Богоров – „Всеобща география за деца“; Тодор Хрулев – „Кратка география или землеописание“; Йоаким Груев – „Уроци по землеописание“ (с общо 6 издания след 1862 г.) и др. Тодор С. Бурмов създава първата Класна учебна програма за нуждите на класното училище в Габрово. Със създаването на Българското книжовно дружество (БКД) на 12 август 1869 г. в Галац, то си поставя цел да отговори на

необходимостта от укрепване на националното самосъзнание на българите чрез „всестранно изучаване на българския народ и на отечеството му България, за развитието на българския език и книжнина и за разработването и разпространението у нас на науките изобщо“ (БАН, 1994). От тази цел пряко произтича и ролята на географските изследвания за стопанството на българската държава, които накратко са представени в този текст.

На 6 март 1911 г. БКД се преобразува в Българска академия на науките (БАН). Следващ важен етап в развитието на географските изследвания в Българската академия на науките е създаването на Географския институт при БАН през 1950 г. с негов първи директор проф. Живко Гълъбов (сн. 3). Следват периоди на утвърждаване, разрастване, редуциране и реструктуриране на института, но това, което остава неизменно през годините е високото научно ниво на географските изследвания в него и тяхната значимост за цялата географска общност и за страната.

В тази статия накратко са описани основните етапи в развитието на географската наука, както и главните и научни постижения в БКД, Географския институт при БАН (1950-2010) и Национални институт по геофизика, геодезия и география при БАН (2010 – 2020).

Географските изследвания в Българското книжовно дружество (1869 – 1911 г.)

Основоположникът на географската наука в България е Анастас Иширков. Книгата му „България. Географски бележки“ (1910) дава най-точна представа за приноса на учения в изучаването на географията на страната към този момент. Фактът, че Иширков създава и оглавява Географския институт към СУ „Св. Климент Охридски“ през 1898 г. показва ясно неговата убеденост, че научните изследвания в областта на географията трябва да бъдат тясно свързани с образователния процес във висшето училище. Анастас Иширков е единственият географ-член на БКД от 1904г., но преди и редом с него, за географската наука са работили и други членове на БКД, предимно просветни дейци, които имат научни интереси в областта на естествените науки и си дават сметка за нуждата от по-задълбочено образование по география, както за развитието на военното дело, така и за развитието на стопанството.

Проф. Марин Дринов, първият председател на БКД, прилага географски подход и методи на изследване в своите трудове, като следва и задачата формулирана в първия устав на Дружеството: „Събиране на различни сведения за изучаване на сичкото българско Отечество“. От 1877 г. той е член на Руското географско дружество, с което БКД поддържа официална кореспонденция, налична в архивите на БАН.

Иван Богоров през 1844 г. превежда от руски учебника на В. Бардовски „Математическа география“. В него се изясняват понятия като географска ширина и географска дължина и се дават практически указания за определянето им. Найден Геров излиза с много положителен отзив за тази книга.

Васил Кънчов е един от най-добрите познавачи и изследователи на физическата и стопанска география на Македония, високо оценен от акад. Анастас Иширков, който пише: „Васил Кънчов не беше специалист ни по история, ни по география или етнография (той беше учил в Мюнхен химия), но неговия здрав ум, голяма наблюдателност, схватливост, интуиция, упорит труд и преданост, с които се залавяше за всяка работа, му помагаша да ни даде образцови съчинения, които досега ни служеха за поука, а за в бъдеще ще станат важни източници за изучаването на македонското минало“ (Цонев, 1994).

Историята на картографските изследвания започва с Александър хаджи Русет, който през 1834 г. издава в Страсбург първата българска карта в 4 листа - „Карта на сегашная България, Фракия, Македония и на Прилежащите земи“ въз основа на картата на Гарие. Христо Г. Данов през 60-те години на 19 в. във Виена подготвя и издава първите български учебни стенни карти, както и атласи. През 1862 г. той издава в Пловдив и първата българска карта, която е дело на Димитър Ангелиев. Петър Берон издава в Париж два тематични атласа в периода 1859-1860 г. (Цонев, 1994).

П. Р. Славейков публикува „Географски речник“ и много пътеписи за българските земи. Източник на ценни географски сведения са били и пътеписите на други български писатели, между които и Иван Вазов (1892). Нуждата от географски знания през този период е била толкова голяма, че на тази дейност са били подчинени интересите на интелектуалци от различни области на знанието и от различни европейски държави.

Наред с българските членове на БКД, са работили и поканени от чужбина изследователи, между които с особен принос към географията са Феликс Каниц и Константин Иречек.

Феликс Каниц е географ, картограф, етнограф и археолог.

Плод на неговия 20 годишен труд по нашите земи е „Карта на Дунавска България и Балкана“ (1877, М 1:420 000). За него Фридрих Хелвалд казва „На него трябва да благодарим науката и европейското общество, че България е станала географски известна“. По-късно тя се използва от руското командване в Руско-турската война. По нея се определят и границите на България на Берлинския конгрес. За тази карта и за проучванията му на Балканския полуостров, Ф. Каниц е награден със златен медал на Парижкия географски конгрес през 1877 г., с орден „Св. Станислав“ за заслуги към руската армия от император Александър II и с орден „Св. Ана“ от Московския географски конгрес (Цонев, 1994). Видинското село Каниц носи неговото име.

Снимка 1. Феликс Филип Емануел Каниц (1829–1904).

Picture 1. Felix Philip Emanuel Kanitz (1829 - 1904).

Константин Иречек пристига в България по покана на българското правителство на 10 ноември 1879 г. Негови са думите „Аз съм дошъл в България само с една идеална цел - да помогна със слабите си сили нещо при устройването на училищата в тази неосвободена страна, която по-преди е била предмет на научните ми издирвания и която по произхождение на жителите има симпатиите на всеки един славянски патриот“. През 1879 г. проф. К. Иречек става главен секретар на Министерството на просветата. През 1881 г. става негов министър и председател на Учебния съвет на ведомството. През този период той работи за откриването на висше училище - университет в София. През 1882 г. той публикува в Периодическо списание „Географическото изучение на България“. През 1884 г. Иречек става директор на Народната биб-

лиотека и действа за възстановяването на Българското книжовно дружество. По незова покана в България пристигат чешки историци, филолози, архитекти и археолози, които дават ценна помощ за развитието на науката и културата в младата българска държава. През 1886 г. в Търново е отпечатана книгата му „История на Българите“ в нейния първи превод на български език. През 1883 г. издава „Упътване за събиране на географически и археологически материали“, в което са представени 25 географски изследователски подхода за изследване на физическата география и на народонаселението.

Снимка 2. Константин Иречек (1854 – 1918).

Picture 2. Konstantin Irechek (1854 – 1918).

Иречек е първият, който систематизира познанията ни за географските изследвания на всички изброени до момента дейци на БКД и полага историографията на българската география. Той високо цени и насърчава т.н. от него „частни наблюдатели“ и ги насърчава да публикуват на страниците на „Периодическо списание“, издавано от БКД, всякакви етнографско-географски изследвания. Той самият има съществен принос за развитието на пътеписната литература у нас, за което доказателство е книгата му „Пътювания по България“ като част II на „Княжество България“ (1899). За взаимното уважение и близко сътрудничество между Анастас Иширков и Константин Иречек през този период свидетелства оживената кореспонденция между двамата (Михайлов, 2018)

Представа за тематиката и броя на географските изследвания, провеждани от членовете на БКД добиваме от Таблица 1, в която са разпределени по тематика общо 100 публикации.

От тази статистика е ясно, че една съществена част

от изследователската дейност на дружеството е била посветена на изследвания с географска насоченост.

В периода между 1908 и 1911 г. БКД работи по преобразуване на Дружеството в Академия на науките. Създава се Академическа комисия, конструира се устава на БАН, подготвя се избора на нов Управителен съвет. На 6 март 1911 г. се провежда Тържествено заседание в читалище „Славянска беседа“ и официално се обявява преобразуването на БКД в Българска академия на науките (БАН). Иван Гешов е избран за първи председател на Управителния съвет на БАН. „Периодическо списание“ се преименува в „Списание на БАН“ и в него продължават да се публикуват статии от различни научни области. До 1950 г. в БАН няма самостоятелно обособено географско научно звено.

Таблица 1. Брой на публикациите с географска тематика в периодичните издания на БКД (1880-1911).

Table 1. Number of geographical publications in the periodicals of the BKD (1880-1911).

№	Рубрика	Брой публикации
1	Обобщаващи, теоретични проблеми на географията, историко-географски въпроси, дейци на географската научна мисъл	21
2	Описания на стари пътешествия по България и Балканите	14
3	Съвременни географски пътешествия. Пътни бележки	18
4	Поселищни проучвания	15
5	Изследвания върху населението на България и съседните страни	9
6	Географски проблеми на метеорологията и климатологията	8
7	Рецензии за географски издания (учебници, научни трудове, периодичен печат)	15
	Общо	100

Източник: Периодично списание. Сборник за народни умотворения и народопис. Летопис БКД (В: Цонев, 1994).

Source: Periodical Magazine. A compendium of national folklore inventory. Chronicle BKD (in: Tsonev, 1994).

Географски институт при БАН (1950-2010 г.)

Развитието на географската наука в БАН през периода 1950 – 2010 г. е свързано изключително с дейността на Географския институт. В това развитие можем да разграничим условно три прериода (1950-1971; 1972-1988 и 1989-2010 г.). Географският институт при БАН е основан през 1950 г., а проф. Живко Гълъбов (сн. 3) става негов първи директор и го управлява изключително успешно в продължение на 28 години.

Първоначално в института има две секции - „Физическа география“ с ръководител Чл. Кор. проф. Ж. Гълъбов и „Икономическа география“ с ръководител Акад. Анастас Бешков. Периодът се характеризира с развитие на фундаменталните изследвания в областта на физическата, икономическата и социалната география на България и с провеждането на мащабни теренни изследвания и обработка

Снимка 3. Проф. Ж. Гълъбов (1908 -1993).

Picture 3. Prof. Zh. Galabov (1908 -1993).

Снимка 4. Работна среща в Географския институт на БАН. От ляво надясно: ст.н.с. К. Мишев, доц. М. Гловня, проф. Ил. Иванов, Проф. П. Пенчев и Проф. Ж. Гълъбов.

Picture 4. Workshop in the Geographic Institute of BAS. From left to right: St. R. K. Mishev, Assoc. Prof. M. Gloovnia, Prof. Ilе. Ivanov, Prof. P. Penchev and Prof. Zh. Galabov.

на огромен по обем емпиричен материал. Голяма част от него се натрупва по време на изпълнението на приложни задачи с национално значение, които се ръководят от проф. Ж. Гълъбов. Такива са проучванията свързани с изграждането на яз. „В. Коларов“ (сега Беглика) (1947), строителството на завода за сода в гр. Девня (1951), териториалното районно планиране на Пернишкия каменовъзглен басейн (1955), строителството на язовирите „Кърджали“, „Студен кладенец“ и „Ивайловград“ (1953-1956) и др., (Балтаков и Стефанов, 2008). Създадена е геоморфоложка карта на България М 1:200 000. Пак под негово ръководство се разработват и основите на физикогеографското районирание на България за нуждите на икономическото планиране.

Натрупания в практико-приложните и други изследвания емпиричен материал от този период става база за написването на монографията „География на България. Физическа география“ т. 1. (1966).

Акад. Анастас Бешков ръководи работата по създаването на втория том на монографията „География на България. Икономическа география“ (1961). През 1960 г. е създаден Инициативен комитет за изработване и издаване на национален географски атлас под председателството на акад. Бешков. Така, 13 години по-късно, през 1973 г. излиза от печат първия научен атлас на България „Географски атлас на НР България“. За създаването на атласа, през 1974 г. седем от неговите автори, част от които са на сн. 4, са удостоени с най-високото по това време отличие за наука - „Лауреат на Димитровска награда“. Би могло да се каже, че с това приключва „героическия“ период от развитието на Географския институт и настъпва продължително време на промени, реформи, растеж и превратности с различен знак.

Географските изследвания в Географския институт при БАН през периода 1972-1988 г. поемат друга насока. През 1972 г. се провежда структурна реформа в БАН като се създават девет единни центъра по групи науки. В Единния център по науките за Земята при БАН е включен Географския институт, като за директор на центъра е назначен чл. кор. проф. Кирил Мишев, който е избран за професор в Географския институт през 1968 г., а за чл.кор. на БАН – през 1977 г. Той същевременно оглавява и новосъздадената секция

по „Комплексна физическа география и ландшафтознание“ (по-късно преименувана в „Ландшафтознание и защита на природната среда“) в института. Чл. Кор. Живко Гълъбов ръководи секция „Геоморфология и картография“ до 1982 г. Освен тези две секции, в института има още секции по „Климатология и хидрология“, „Социално-икономическа география“ и „География на населението и селищата“. През 1974 г. излиза първия брой на списание „Проблеми на географията“, което и до днес остава единственото периодично академично географско списание.

Във фокуса на изследванията през този период са проблемите на ландшафтознанието, опазването на околната среда и регионалните изследвания. Ландшафтознанието, което Живко Гълъбов не е приемал като самостоятелна дисциплина, а по-скоро като метод за провеждане на комплексни географски изследвания (Балтаков и Стефанов, 2008), през този период става доминиращо направление в географските изследвания, както в Географския институт, така и в Софийския университет, главно под влияние на развитието на този клон от географската науката в Съветския съюз.

През 80-те години на ХХ в., в рамките на Единния център по науки за Земята, освен сътрудничеството със Съветския съюз и страните от Съюза за икономическа взаимопомощ (СИВ), продължава и дейността на българските географи в рамките на Международния географски съюз (МГС). Благодарение на тази дейност, института възстановява и разширява сътрудничеството с Великобритания и установява сътрудничество със САЩ, като става партньор в два двустранни научни семинара през 1979 и 1983 г. във Великобритания, а през 1987 в САЩ и през 1988 г. в България се провеждат респективно Първия и Втория българо-американски научни семинари. Последните две събития, се оказват от голямо значение за успешното развитие на географските изследвания в България през преходния период, след обществено-политическите промени в страната през 1989 г., когато това сътрудничество прераста на ново ниво и вече се изразява в изпълнението на поредица от съвместни научно-изследователски проекти в партньорство с учени от САЩ.

Основните научни постижения на института от този период са свързани с публикуването на трите тома на монографията „География на България“: Том I „Природни условия и Ресурси“ (1982), Том II – „Население, селища, стопански отрасли“ (1981) и Том III – „Физикогеографско и социално-икономическо райониране“ (1989). През 1989 г. излиза от печат и монографията „Природния и социално-икономически потенциал на планините в България“ в два тома: Том I – „Природа и ресурси“ (1989) и Том II – „Население и икономика“ (1990).

Изявени учени географи, работили активно през този период са: ст.н.с. I ст. Иван Вапцаров (геоморфология), ст.н.с. I ст. д-н Хараламп Тишков (климатология), ст.н.с. I ст. д-н Лука Зяпков (хидрология), ст.н.с. I ст. Радка Найденова (промишленост), ст.н.с. I ст. Николай Мичев (население и селища), ст.н.с. I ст. Петър Попов (социално-икономическа география), старши сътрудниците Владимир Попов (геоморфология), Марина Йорданва (хидрология), Мария Данева (ландшафтознание), Маргарита Илиева (селско стопанство), Чавдар Младенов (население и селища), Борис Колев (селско стопанство), Стефан Велев (климат), Евгения Джарова (транспорт), Данка Горунова (биогеография) и др.

През 1988 г. Единния център по науки за Земята е закрит, а неговия дългогодишен директор, чл.кор. Кирил Мишев, излиза в пенсия.

Със смяната на политическата система в страната през 1989 г. и последвалия продължителен и тежък в икономическо и политическо отношение преход на страната към пазарна икономика, започва третия период от развитието на Географския институт. Той се характеризира от голяма институционална нестабилност, както и от нестабилност в целите и приоритетите. Броят на секциите постепенно намалява от 5 на 2 – „Физическа география“ и „Икономическа и социална география“, а броят на учените е редуциран с около 50%. През 1994 г. в БАН се обсъжда структурна реформа и предложе за закриване на Географския институт. Това не се случва благодарение на личния авторитет и активната намеса на проф. Иван Вапцаров, който тогава е негов директор. До членството на страната в Европейския съюз през 2007 г., в института тече сериозна управленска криза. Сменят се последователно директори на Географския институт, много от които не успяват да се задържат и за един мандат на тази длъжност, главно по политически причини. Ст.н.с. I ст. Дончо Дончев е директор на института от 1991 до 1992 г., ст.н.с. I ст. Петър Попов – от 1992 до 1993 г., ст.н.с. I ст. Иван Вапцаров – от 1993 до 1994 г., ст.н.с. II ст. Стефан Велев – от февруари до октомври 1995 г., ст.н.с. II ст. Гешо Гешев – от 1995 до 1999 г., ст.н.с. II ст. Георги Алексиев – от 1999 до февруари 2008 г. и ст.н.с. II ст. Марияна Николова от 2008 до 1 юли 2010 г.

Със смяната на политическата система и прехода на страната към ново административно устройство и социално-икономическо развитие нараства и нуждата от актуална географска информация за България. Въпреки трудностите на прехода, института успява отново да отговори на обществените потребности, като мобилизира потенциала си и за кратко време издава последователно две монографии „География на България. Физическа и социално-икономическа география“ (1997, 2002). Същевременно, географите от института са сред първите в Европа, които започват да изследват географските аспекти на прехода към пазарна икономика и регионалните аспекти на глобалните промени в рамките на двустранни проекти със САЩ и по

други международни проекти, с водещото участие на трима американски учени – проф. Робърт Бег, проф. Джон Пикълз и проф. Грегъри Найт. Първите резултатите са публикувани през 1998 г. в книгата "Bulgaria in Transition" (1998). През този период учени от института работят и по големи международни проекти, финансирани от програми като NATO/CCMS и Рамковите програми на Европейската комисия, INTERREG и др. В резултат са публикувани книгите "Use of Landscape Sciences for the Assessment of Environmental Security" (2007) и "The Moving Frontier: The Changing Geography of Production in Labour Intensive Industries" (2008). Излизат още "Atlas of Eastern and South-eastern Europe" (2004), "Bulgaria. Current Development and Problems" (2006), "Cities of the World" (2008), първият двузвучен географски атлас на България – „България. Географски атлас“ (2010), „Географски речник“ (2011) и др.

През 2008 г. в института се създава трето структурно звено – „Геоинформационен център“, с цел да се ускори и развие приложението на географските информационни системи и дистанционните методи в географските изследвания. Същата година института става член и на Европейската мрежа SEEPUS – „Приложна геоинформатика“, която предоставя възможност на младите учени да работят с водещи европейски центрове в областта на геоинформационните технологии. Разширяването на изследванията в партньорство със страните от Западна Европа и САЩ, както и приложението на геоинформационните технологии в научните изследвания на института през този период, съществено повишават ефективността, капацитета, популярността и авторитета на Географския институт.

Национален институт по геофизика, геодезия и география при БАН (2010 – 2020 г.)

През 2009 г. в БАН започва процес на реструктуриране, основан на международна оценка на 69-те научно-изследователски звена в академията от специално формирани комисии по научни направления от 40 представители на Европейската научна фондация и от Европейската федерация на академите на науките и изкуствата. Комисията работи в продължение на 1 година и оценява институтите по три критерия: 1) качество и продуктивност на научния труд, 2) социо-икономически ползи и 3) перспективност. Оценката, която получава за работата си Географския институт е висока и го поставя на 10-то място между всички звена на БАН. Въпреки това, през 2010 г. Общото събрание на БАН гласува сливането на Географския институт с още три високо оценени звена от сектор Науки за Земята и така се създава Националният институт по геофизика, геодезия и география при БАН. След тази мащабна реформа, броят на институтите в БАН е редуциран до 42.

В рамките на Националният институт по геофизика, геодезия и география при БАН (НИГГГ - БАН), географските изследвания се провеждат в департамент „География“, който има три секции – „Физическа география“, „Икономическа и социална география“ и „Географски информационни системи“. Директор на НИГГГ е чл. кор. г-н Николай Милошев. С промяната нараства институционалния капацитет за изпълнение на по-големи интердисциплинарни и инфраструктурни проекти, което позволява да продължи много успешно интегрирането на географите в европейското изследователско пространство чрез работата по проекти финансирани от Седма рамкова програма на ЕС и от

програма Хоризонт 2020, както и да се разшири участието на учените географи в големи национално финансирани научни програми. Излизат много публикации на учени от департамента в международни научни издания, между които тук ще споменем само някои книги: "Sustainable Development in Mountain Regions: South Eastern Europe" (2011), "Socio-economic transformation in Bulgaria - characteristics and territorial differences" (2012), "Sustainable Mountain Regions: Challenges and Perspectives in Southeastern Europe" (2016), "Water Bankruptcy in the Land of Plenty" (2016), "Articulations of Capital: Global Production Networks and Regional Transformations" (2016), "Smart Geography" (2020) и др.

Заклучение

През ноември 2020 г. ще отбележим 70-та годишнина от основаването на Географския институт и на географските изследвания в БАН. От направения кратък преглед чрез тези исторически бележки е видно, че географската наука неизменно е доказвала своята значимост десетилетие след десетилетие и е успявала да отговори на очакванията на обществото към нея. Нещо повече, в периоди на дълбоки обществени промени и кризи, географите с безпогрешен усет са успявали да намерят своето място и да защитят мястото на географията сред останалите научни области, изследвайки конкретни и значими за обществото проблеми. С развитието на геоинформационните технологии и на интердисциплинарните изследвания, географското познание намира все по-широко приложение и често дори преминава условните граници на географията и се разтваря в други области на знанието.

Докаато през първия период от развитието на географската наука в БКД учените събират основна географска информация за територията на страната, то през втория период от 1950 до 2010 г. се поставят основите на системните географски изследвания в БАН.

В началото, от 1950 до 1972 г., фокусът е върху изследванията на геоморфологията, климатологията, хидрологията, населението, селищата и другите основни направления в географията за територията на България. Публикуват се фундаментални научни трудове за географията на България.

В периода от 1972 до 1988 г. в Географския институт се развиват както специализираните, така и регионалните и комплексните географски изследвания. През 80-те години са публикувани пет значими монографични труда върху географията на България. Поради драстичното редуциране на броя на учените в Географския институт през 90-те години, научния капацитет за провеждане на специализирани географски изследвания на национално ниво постепенно намалява, а ролята на регионалните и комплексните ландшафтни изследвания става все по-голяма.

От 1989 до 2010 г., в края на ХХ век и в началото на новото хилядолетие, геоинформационните технологии разширяват възможностите за по-прецизни комплексни изследвания, като се разширява и методическият апарат за провеждането им. Същевременно, по различни обективни и субективни причини, специализираните изследвания в класическите физикогеографски направления стагнират и все по-често „изтичат“ към експертизата на учени от други науки (геолози, метеоролози, биолози, социолози, урбанисти и др.). През този период географската наука в БАН преминава през съществени теоретични и методични промени, а учените

от Географския институт развиват много активно международно сътрудничество и работят успешно по големи международни проекти.

В Националния институт по геофизика, геодезия и география, след 2010 г., географите работят по актуални за световната научна общност проблеми, касаещи климатичните промени, опасните природни явления, екосистемните услуги, демографските проблеми, регионалното развитие и др. Често тези изследвания се извършват в рамките на големи международни колективи с учени от Европа, САЩ, Русия, Китай и др., а резултатите от тях се публикуват в престижни научни издания.

Балансираното развитие на специализираните и на комплексните, на националните и регионалните географски изследвания, както и на геоинформационните технологии, е необходимо условие за бъдещото развитие на географската наука в БАН. Днес, в условията на глобални промени, значението на географските изследвания за територията на България неизменно ще нараства, а експертизата на учените-географи ще бъде все по-търсена както у нас, така и в чужбина.

Литература

- Балтаков, Г. и П. Стефанов. 2008. Проф. Живко Гълъбов. География. 6. Иречек, К. 1882. Географическото изучение на България. Периодическо списание. № 1.
- Иречек, К. 1883. Упътване за събиране на географически и археологически материали, Периодическо списание, № 5. с 82-104.
- Иречек, К. 1886. История на българите, Търново.
- Иречек, К. 1899. Княжество България. Част 2. Пътвания по България. Пловдив.
- Иширков, А. 1910. България. Географски бележки. София, с.108.
- Каниц, Феликс Филип Емануел, 2012. Феликс Каниц, Студии и статии с Карта на Дунавска, България и Балкана (М 1:420 000) от 1877. Изд. Арх&Арт. София.
- Михайлов, 2018. Кореспонденцията между проф. Анастас Иширков и проф. Константин Иречек (студия), Пловдив, 2018.
- Цонев, М. 1994. Географски и геологически науки. В: Из историята на Българското книжовно дружество с. 151-176. Изд. „Марин Дринов“, София.
- Природния и социално-икономически потенциал на планините в България. Том I, Природа и ресурси. 1989. т.1. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- Природния и социално-икономически потенциал на планините в България. Том II, Население и икономика. 1990. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Физическа география. 1966. Том 1. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Икономическа география. 1961. Том 2. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Физическа география. Природни условия и Ресурси. 1982. Том 1. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Икономическа география : Население, селища, стопански отрасли 1981. Том 2. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Физикогеографско и социално-икономическо райониране 1989. Том 3. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Физическа и социално-икономическа география. 1997. Изд. „Марин Дринов“, БАН. София.
- География на България. Физическа и социално-икономическа география. 2002. Изд. ФорКом, София.
- Brunn, S., M. Hays-Mitchell, and D. Zeigler (Eds.). 2008. Cities of the World.
- Ermann, U. and M. Ilieva. 2006. Bulgaria. Current Development and Problems. Literatur zur Geographie Europas 9, Leipzig, p. 124.
- Ilieva, M. 2012. Socio-economic transformation in Bulgaria - characteristics and

- territorial differences *Journal of Urban and Regional Analysis*, vol. III, 1, 2011, p. 13-25.
- Koulov, B. and G. Zhelezov. 2016. *Sustainable Mountain Regions: Challenges and Perspectives in Southeastern Europe*. Springer. p. 268.
- Labrianidis, L. (Ed.). 2008. *The Moving Frontier: The Changing Geography of Production in Labour Intensive Industries*.
- Nedkov, S., G. Zhelezov, N. Ilieva, M. Nikolova, Koulov, B., Naydenov, Kl., Dimitrov, S. 2020. *Smart Geography. Key Challenges in Geography*, Springer. p. 452. doi 10.1007/978-3-030-28191-5
- Paskaleva, K., P. Shapira, Pickles, J., Koulov, B. (Eds.). 1998. *Bulgaria in Transition*, Ashgate, NY.
- Petrosillo, L., Muller, F., Jones, K.B., Zurlini, G., Krauze, K., Victorov, S., Li, B-L., Kepner, W.G. (Eds.) 2007. *Use of Landscape Sciences for the Assessment of Environmental Security*. Springer, 209-224.
- John Pickles, Adrian Smith, Robert Begg, Milan Bucek, Poli Roukova, Rudolf Pástor. 2016. *Articulations of Capital: Global Production Networks and Regional Transformations*. RGS-IBG Book Series. pp. 320.
- Poupeau, F., Gupta, H., Serrat-Capdevila, A., Sans Fuentes, A.M., Harris, S. and Hayde, L. 2016. *Water Bankruptcy in the Land of Plenty*, CRC Press. p. 437.
- Zhelezov, G. (Ed.). 2011. *Sustainable Development in Mountain Regions: South Eastern Europe*. Springer. p. 404.
- 150 години Българска Академия на науките - http://mmib.math.bas.bg/?page_id=24078 (Достъпен на 09.04.2020)
- История на БАН 1911-1019 г. - <http://www.bas.bg> (Достъпен на 09.04.2020)
- *** България. Географски атлас. 2010. ТАНГРА ТанНакРа, София.
- *** Географски речник. 2011. Изд. „Марин Дринов“, БАН.София.
- *** Atlas of Eastern and South-eastern Europe. 2004. Oazel Ges.m.b.H., Wien.
- *** Географски атлас на НР България. 1973. София